

PATARIMAI MOKYTOJAMS

SPECIALIŲJŲ POREIKIŲ MOKINIŲ MOKYMAS RAŠYTI DIKTANTUS

Parengė Pasvalio rajono savivaldybės
Pedagoginės psichologinės tarnybos
specialioji pedagogė Ingrida Prakopienė

Rašymas yra sudėtingas kalbinės veiklos procesas, kuriame dalyvauja kalbinės klausos, kalbinės motorikos, regėjimo funkcinės sistemos bei smulkioji motorika. Rašybos mokymas ir mokymasis visada buvo laikomi sudėtingu darbu. Ypač ryškių sunkumų mokymdamiesi rašomosios kalbos patiria specialiųjų poreikių mokiniai. Dėl kalbinės klausos trūkumų atsiranda specifinių rašymo klaidų, o dėl motorikos sutrikimų sunkiai susiformuoja grafiniai įgūdžiai.

Būdingiausias rašybos mokymo pratimas yra diktantas. Jį galima laikyti pereinama pakopa tarp nurašinėjimo ir savarankiško rašymo. Diktantų rūšys:

☞ **Garsinis diktantas.** Padiktuoto sakinio žodžiai pirma analizuojami garsais, o tik paskui užrašomi. Tikslas – išmokyti iš klausos rašyti fonetiniu pagrindu rašomus žodžius.

☞ **Įspėjamasis diktantas.** Kai nebereikia garsais nagrinėti daugumos žodžių, parenkami žodžiai, turintys rašybos sunkumų - prieš rašant analizuojamos, išsiaiškinamos galimos rašybos klaidos. Rašant reikalaujama iš mokinių rašomus žodžius tarti skiemenimis „ortografiškai“ (taip, kaip žodis rašomas).

☞ **Aiškinamasis diktantas.** Rašomas tada, kai mokiniai jau moka pastebėti ortogramas parašytame tekste savarankiškai ir pajėgia padedami mokytojo jas išskirti iš pasakyto žodžio (ar sakinio). Aiškinamasi parašius, o ne prieš rašymą.

☞ **Įspėjamasis – aiškinamasis diktantas.** Taikant ir įspėjimo, ir aiškinimo (jau parašyto teksto) elementus išlaikoma tam tikra savarankiškumo augimo „kylanti linija“ – nuo galimų klaidų apsaugojimo iki visiško sąmoningo savarankiško rašymo.

☞ **Komentuojamasis diktantas.** Padiktuotą sakinį vienas mokinyš garsiai komentuoja rašybos požiūriu berašydamas, o kiti mokiniai rašo klausydamiesi draugo „komentavimo“ (leidžiama vienaip tariamą, o kitaip rašomą skiemenį arba morfemą pasakyti „ortografiškai“, t. y. taip, kaip rašoma).

☞ **Atrenkamasis diktantas.** Mokiniai rašo ne kiekvieną sakinį ištisai, o pagal iš anksto duotą užduotį atrinktus žodžius ar žodžių junginius (pagal pakartotą taisyklę, nurodytą ortogramą ar pan.).

☞ **Kūrybinis diktantas.** Gali būti keli variantai: 1) kai įrašomi praleisti žodžiai ar žodžių junginiai (mokytojas diktuoja sakinį praleisdamas tam tikros kategorijos žodžius, o mokiniai rašo ir

padiktuotus, ir praleistus žodžius); 2) pagal atraminius žodžius (atraminiai žodžiai surašomi lentoje, kuriais mokiniai vėliau papildo diktuojamus sakinius); 3) panaudojant paveikslėlius (vietoj sakinyje praleisto žodžio mokiniams demonstruojamas piešinys); 4) pakeičiant tekstą (diktuojamuose sakiniuose mokiniai pakeičia žodžių formą (formą, laiką, asmenį).

☞ **Pusiau tikrinamasis-klausiamasis diktantas.** Mokiniais paaiškinama, kaip bus diktuojama ir reikės pažymėti abejojamąsias vietas, nurodoma, kad raides, dėl kurių abejoja, jie pabrauktų, užrašydami sakinį. Klausiti galima tik apie pabrauktų vietų rašybą.

Rekomenduojama literatūra:

- Ambrukaitis, J., (2000) Lietuvių kalbos specialioji didaktika. Šiauliai
Lietuvių kalba specialiojoje mokykloje. (1998) Šiauliai
Ramanekienė, I., (1996) Jei nesiseka rašyti be klaidų, ... Šiaurės Lietuva.

